

историје Европе је под енормним утицајем Платона и Аристотела, како на духовно-историјску формацију хришћанства, тако и на целокупну философију и науку.

Небројени појмови онога што ми сматрамо наслеђем просветитељства у ствари потичу из грчке антике: од појмова философије и књижевности, либерализма, плуралитета и религиозне толеран-

ције, критичке историографије и политичке анализе па све до појмова и „олимпијских“ представа о спорту и врлинама.

Слезакова књига је фасцинирајућа каскада рефлексива о културно-историјским коренима топоса званог Европа којом су Грци називали феничанску краљевску кћи.

Прошођакон Зоран Андрић

Мирјана Прљевић (ур.): Конференција „Нейролазна вредности и трајна актуелности Миланској едикције – у сусрет великом јубилеју 2013“.

Књига 1. Свако нека верује како му срце хоће.

Београд: Асоцијација невладиних организација југоисточне Европе – ЦИВИС, 2011.

117 стр. ; 24 см

ISBN 978–86–908103–2–1

Свако нека верује како му срце хоће је зборник радова са прве, од три планиране, научне конференције поводом јубилеја 1700-годишњице *Миланској едикције*. Овај међуцрквени и међурелигијски скуп одржан је у Нишу од 24. до 26. фебруара 2011. године, са благословом Његове Светости Патријарха српског господина Иринеја. У питању је двојезично издање на српском и енглеском.

У *Зборнику* се може уочити неколико целина: поздравна обраћања, научни чланци и излагања учесника током скупа. Циљ конференције био је да се предоче разли-

ците – не само академске – анализе овог важног историјског документа и његових твораца, као и размислања о његовом значају, трајној важности и надахнућу за савремени друштвено-политички тренутак, како у Србији тако и у глобалним оквирима. Приметан је тројаки приступ теми. Посреди је историографско, теолошко и контекстуално виђење, не само очима верских великодостојника, већ и професора универзитета и научних радника из Србије и Европе.

Научни део *Зборника* отвара кратки реферат који је, иако без критичког апарата, користан за

сагледавање личности и дела Константина Великог у обрађеном периоду. То је реферат др Кристијана Гастгебера (са Института за византијске студије Аустријске академије наука) — „Константин Велики и његов библијски ‘декрет’“, у коме се аутор бави значајем доношења Миланског едикта за ширење Библије као целине. Уз то, размотрен је пут ка кодификацији хришћанске свете књиге и последично „чувања религијске основе“, уз осврт на промене у начину украшавања.

Следећи чланак је предавање мр Ерике Јухаж (са Универзитета Петер Пазмањи, Мађарска) на тему „Константин Велики и његов значај: виђен историографијом VII века (Пасквалова хроника)“. У њему је представљен допринос мађарске византолошке науке у припремама за давно очекивано критичко издање *Ускршење (Пасквалове) хронике*, извора из рановизантијског раздобља. Она је предочила анализу перцепције Светог Цара у овом извору из седмог века, уз критичке осврте према ранијим напорима у његовој обради.

Др Себастијано Пантегини, са Института за византијске студије Аустријске академије наука, је свој рад „Константин Велики и обнова његовог лика (XIV век, Црквена историја Никифора Ксантопула)“ посветио оживљавању сећања на лик Константина Великог у XIV веку, кроз анализу последње „жанровске“ црквене историје која се бави искључиво том проблематиком.

Он се у свом раду бавио важношћу оживљавања овог књижевног рода, политичким околностима које су подстакле овакав приступ и последично местом, тј. простором који заузима Константин као „архетип византијског цара“.

У раду „Ореол цара Константина“ проф. Милутина Тимотијевића, ректора призренске Богословије, размотрено је питање „да ли Константин заслужује ореол светости како га поштује Православна Црква?“. Посреди је историографско-теолошко промишљање, углавном негативних оцена неколико аутора који су се бавили личношћу Константина Великог. Чланак нам пружа делимичан увид у значај лика цара Константина у време када су ове оцене објављене и биле утицајне у науци. У том смислу било би корисно да се у будућности предочи и слика овог цара у савременијој литератури, па чак и са струковно-географским разврставањем (научна област – држава порекла). Проф. Милутин Тимотијевић закључује да наведена мишљења неће окрњити историјску величину, па ни Константинову светост.

Овај историографски део заокружен је чланком проф. др Радивоја Радића „Константин Велики у српским средњовековним житијима“. Ово је детаљан преглед помињања цара Константина у српској хагиографској баштини од XIII до XVII века. Ова анализа тога како је цар Константин представљен у овом „репрезентативном узорку српске

средњовековне књижевности“ може да буде важна и као полазиште за сагледавање савременог доживљаја у Србији, бар код верујућих.

Из ових историјских радова издваја се излагање проф. Дарка Танасковића „Хришћанство у дијалектици слободе и принуде“ који се бави односом текста и контекста. Овде је *Милански едикт* размотрен као живи текст који треба сагледавати у времену његовог настанка, али нарочито у нашем времену, како би имао „делотворни смисао“, јер се ни сами хришћани међусобно не уважавају. Аутор поставља питање да ли хришћанство у савременим околностима, на савременом раскршћу, може да понуди нешто делотворно човечанству, јер се услед „неосмишљеног материјалног раста и развоја, отварају све већа и опаснија, нерешива искушења“. Проф. Танасковић наглашава да је *Милански едикт* потребно „стално изнова, у новонасталим околностима ишчитавати, тумачити и примењивати“.

Теолошки блок састоји се од два излагања, Њ. Пр. Епископа бачког др Иринеја и Њ. Е. др Ладислава Немета. Њ. Пр. Епископ бачки др Иринеј је размотрио питања „константиновске епохе“, државне Цркве, хришћанске Империје, аутентичне слободе (пре свега верске и духовне), тумачења Константиновог лика и разлика у поимању светости цара на Истоку и Западу. Овим је направљено увод за анализу *Миланског едикта* као духовног путоказа у изградњи јединства данашње Европе. У том

контексту, он је даље истакао значај християнизоване, плуралистичке Римске Империје као „својеврсне антиципације савремене Европе“ и изнео утисак да се, упркос несавршености тога света, може извући не мали број вредних порука и поука. Закључио је да – иако је слово *Миланског едикта* на одређени начин превазиђено – „његов дух, у новој интерпретацији и примени, је и те како актуелан“, и за процес сарадње и зближавања међу Црквама.

Излагање Њ. Е. др Ладислава Немета су заправо теолошко-историјске мисли о верској слободи с циљем да скрене пажњу на „комплексну реалност“ овог питања, која зависи не само од друштвено-политичке средине, већ и од „догматско-теолошког разумевања“. Он је дао историјско-теолошку анализу развоја како је дошло до тога да хришћани у вековима након Константина прогањају друге тј. до суужења појма слободе вере, слободе вероисповести са нагласком на западну мисао и еволуцију у ставу Римокатоличке цркве по том питању.

Овај блок је уоквирен кратким излагањима учесника друге сесије (Њ. Е. Станислава Хочевара, Мухамеда еф. Јусуфспахића, проф. др Радована Биговића, Александра Нећака, мсгр. др Андрије Копиловића и протојереја Виталија Тарасјева) на тему јубилеја, који су дотакли и неке од кључних савремених проблема и истакли потребу њиховог решавања у духу *Миланског едикта*.

На крају треба рећи да је као специјалан додатак овом *Зборнику* прикључен и рад Небојше Озимиха (Народни музеј, Ниш) „Милански едикт“. Овај чланак представља анализу околности пре доношења едикта (уз део о важности Галеријевог едикта о толеранцији), те превод

самог текста и коментаре, уз разматрање ставова Лицинија и Константина о верским слободама. Рад је важан јер *Милански едикт* ставља у историјски оквир и објашњава како је дошло до свесног умањивања значаја едикта који је издао Галерије.

Данко Стирахинић

Протонамесник Симон Ј. Туркић, *Пшчица Рајска*

Самиздат, Београд 2012.

Није нас о. Симон Туркић у делу *Пшчица Рајска* поучавао апологетском, већ живом и опитном, методологијом истинског хришћанина који брине за свет. Овај кратки спис јесте веома дубок садржином и дијапазоном питања која се намећу. Читалац није само посматрач овог дијалога, већ је и трећи актер ове свевремене приче. Пошто је дијалогско говорно испољавање карактеристично и за епiku и за драму, о. Симон нас оставља да сами одлучимо да ли ћемо учествовати у једном или другом књижевном облику. Аутор у четрдесет одељака, који комплементарно чине целину, указује на најдубље богословске и антрополошке теме и увлачи читаоца у препричани јеванђелски свет.

Основни текст овог дела чине речи које изговарају лица, а дијалогски начин омогућава да се дело – чак – изводи на сцени, односно да се може приказати и као филм, позоришна представа, али и као радиодрама; што доприноси ширем сагле-

давању мисијске вредности списка о. Симона Туркића.

Дијалогска говорна ситуација у делу *Пшчица Рајска* усмерена је на говорника и саговорника. Иако је дијалог психолошки супротан монологу, и не настаје као последица унутрашње субјективне замисли и налога, овај дијалог је често прожет и монологом који успешно увлачи и читаоца у свет проблематике која се развија у делу, које због тога никако није затворено у себе. Дијалог омогућује сучељавање различитих субјективних позиција драмских ликована, док, са друге стране, монолог то сучељавање сужава на поље у коме се налазе само један говорник и читалац. А вера у Живога Бога није монолог, већ дијалог. Мимоход дијалога и монолога подстиче супротности, открива проблем – у најширем контексту – и развија радњу дела. У монологу се истиче говорно лице, односно наратор – писац дела, а монолог се одликује одсуством метајезичких елемената, учесталошћу